

S U P L I M E N T U L I I

LA

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ.

No. 5.

1 MARTIE 1900

VOL. I.

ÎNTRE CER ȘI PĂMÎNT

*Bolțile mai greu se lasă peste serile de vară...
Din grădini parfumuri calde, umplu aerul de-afară,
Mut privesc o stea de aur... amîndoi sîntem cu'n dor:
Ei să cadă desrobotă, eă spre-azurul sfînt să sbor.
Pentru ce divina lume în splendoare ți s'arată,
Ca o dragă iubitoare însă pururi depărtată?..
Pentru ce purtăm sub frunte gînduri ca lumină de astre?
Pentru ce în aste piepturi avem inimă cu avînt?..
Dacă mintea nu ne-arată de cît lanțurile noastre,
Iară inima ne face să simțim ce grele sînt?..
Ochii 'mi picurau în tihnă, un șireag de lacrimi
[scumpe...
Cînd din ceața înserării un nor repede se rumpe,
Și mereu crescînd mai tare albul haosului fulg,
Se apropie și 'mă zise: „Vrei din tină să te smulg“?
Norul mi-înțelege gîndul și îndasă mă 'mpresoară,
Iar pămîntul de sub mine tot mai mult, mai mult
[coboară...*

.....
*Merg în lumea unde nimeni dintre oameni nu mai fuse,
Lumea viselor senine, a durerilor apuse,
A credinții, a speranții, a eternii veselii,
Lume tainică, sublimă, care-o simți fără s'o ști.
O! dar e nespuse de dulce, ca să-ți duci viața în tihnă
Inima înarmurită pe vecie în odihnă,
Cum trăești cu gîndu 'n visuri, cu viața să trăești...
Șauzii în depărtare, cîntul harpelor cerești,
Cu'n murmur atît de dulce ca al apei din isvoare.*

*Norul deschidea cărarea printre stele sclipitoare,
Mă 'nălțam vrăjit de farmec, sterg pe buze de cuvînt,
Și de data cea din urmă mi-arunc ochii spre pămînt.*

II

*In grădina unde 'n lacrimi mi-am topit nădejdi pier-
[dute,
Lacrimi, flori ce cresc, miroașe, și se sting tot neștiute,
Adorata mea de marmur, cu-ai săi ochi profunzi și vii,
Trece tristă, visătoare, pe cărările pustii.
Are atîta înduioșare peste chipu-î revărsată!..
Pe zaplaz își suc capul și de-alungul străzii cată...
Mă știa că trec pe acolo totdeauna la 'noptat.
Poate vrea să mă împace, poate că m'am înșelat,
De-am crezut-o ne 'ndurată iar în gînd și suflet.
[mută.*

*De la sîn își scoate-o cruce, ș'o dismiardă, ș'o sărută...
Este crucea cea de aur ce i-am dat-o de demult.
O! cum nu sînt lîngă dînsa s'o desmerd și s'o ascult!
Văi!. și cum e turburată cînd de buze crucea-și strînge,
Jos pe bancă frîntă cade, lasă capu 'n mîni și plînge...
O! cît m'am simțit nevrednic și pe-alît de umilit!
Norul mi-înțelese gîndul și în clipă s'a oprit.
„Lasă-mă 'napoi în lume, cerul nu e pentru mine,
Viermelu ca în fărîndă, nicăiri nu-i e mai bine.
Minunată este lumea pe azur ceresc și sfînt,
Dar viața tot mai dulce mi se pare pe pămînt!..*

I. PETROVICI.

Din copilărie

— Faceți mătâni, băeți, faceți mătâni, și rugați-vă la Dumnezeu să vă dea minte și sănătate, ne zicea părintele Dima, din dreptul iconostasului unde se ruga, pe când noi rideam pe înfundate la spatele lui.

Și nu odată a strigat la noi să tăcem, nu odată Toader paracliserul se răstema la noi și ne lovia în spate cu Ceaslovul, tocmai când părintele zicea: «Bucură-te, maică, pururea fecioară.» Aș, eram noi nebuni să stăm din zbhenguială? Când unul dintre noi făcea mătâni, altul îl apuca de gît și-l ținea cu nasul în jos, ori de picioare ca să se împiedice când avea să se ridice, ne dedeam brînci, de veneam grămadă peste vr'o bătrînă, care cu «Doamne iartă-mă» în gură, amesteca: «Arză-vă para focului, zbegoșilor!» Și atunci cu ochii în jos și de abia ținîndu-ne rîsul ne făceam că eșim din biserică și ne ascundeam printre femeii, unde necăjam fetele.

Așteptam cu nerăbdare să vie seara deniilor, pentru ca să o croim la biserică de la toacă și cu toții în clopotniță să facem un vuet, de se speriau cucuvaiele din podul bisericeii și fugiau prin răsufletorii. Și apoi apucam frînghiile clopotelor și le trăgeam pînă ne striga dascălul Covrig din toți plămîni că e de ajuns. Dar Vineri seara? Cu o săptămînă înainte ne alcătuiam grupuri, cei ce aveau să cîntăm Prohodul, și ne căutam locul de vreme, de obicei nu la strana dreaptă, căci acolo veneau mulți din mahala, cari făceau pe dascălii la zile mari, și ne «încurcau tocmelele noastre». Odată, pe când sfîrșiam starea întiiu, iată că răsare un nou cîntăreț, un frînar de la gară, care o iea înaintea noastră și ne încurcă, de ne corectează strana dreaptă. De ciudă că ne-a făcut de rușine, ne-am furișat unul cîte unul, așa că a rămas singur bietul frînar cu prohodul pe «tratapod» și încurcînd mereu finala, pînă ce părintele Dima zice lui Covrig, să-l vie în ajutor.

Ce de viață! A noastră era toată lumea, și nu găsim altă bucurie de cît atuncia cînd, eram grămadă toți tovarășii de joacă și de copilărie și ne făceam gusturile în deplină voce. Căci nu știam ce e grija, nu știam de ce părinții erau une-ori pe gînduri și în socotelii și seara pe cînd ei așteptau somnul ca uitător de suferinți, noi

îl așteptam une-ori cu ciudă, căci ne întrerupea șirul nebuniilor.

La Paști ne duceam curați și cu lumînări la biserică, ședeam în altar, ca să nu ne pătăm de ceară în mijlocul lumei și ne examinam cu de-amăruntul hainele, cu cari ne înnoiau părinții. Și apoi la dulap, unde noi făceam safteaua și strigam cît ne lua gura, ședeam pînă seara, aruncînd cu «floricel» de la moș Dobre în fetele mai urite și boite pe obraji.

Și eram veseli și sănătoși toți și nu aveam grijă de cît de a veni acasă cînd se spărgea hora și flăcăii o porniau cu lăutarii pe stradă jucînd și chiuind. Din toată ceata de nebunateci, cari întăritam cîni mahalalei și făceam atîtea nebunii, ne-am reslețit unul cîte unul după starea părintească și după stăruințe; și cînd mă gîndesc la acele vremuri, vorbesc ca de o comoară pierdută pe veci.

Mulți din ei azi sunt gospodari, și nu știu dacă și ei privesc cu jindul meu acest stog de amintiri draguțe, nu știu dacă și lor le face aceiași impresie vremea cînd înfrunzește salcia și dau mugurii perii, cînd înfloresc vișinii — vișinii din curtea bisericeii pe cari îi stăpîniam în toată voia. Par'că o văd: albă, cu turla subțire, cu Arhangheli în față și leatul pe zidul din dreapta, cu Maica Domnului atît de duioasă, cu cărămizele de pe jos lustruite și tocite de genunchii atîtor poporeni, cu podul ei plin de grinzii și întunecos, unde hoinăream după porumbel, cu cei doi paltini de la poartă, străjerii neadormiți, cu iarba din curte mare pînă la briu, cu crăcile gîrbovite și mîncate de ploii și de vreme, printre cari primăvara fetele căutați urzici.

S'a întunecat. Din cerul îpinzît de nori își face drum cîte o rază din stele. Clopotele jalnice vestesc îngroparea lui Hristos, și e atîta jale în glasul lor, e atîta dor de vremuri de ordinioară, că m'apucă plînsul ca de o rudă moartă și în liniștea odăei cad pradă gîndurilor pribege. Mă văd înconjurînd biserică cu toți ai mei, de cari azi sunt așa de strein, mă simt aprins de cuvioșenia de altă-dată și implor ajutorul Cerului. O! e trist să știi că viața-ți tînără e plină de amar, și dacă Pandorei nu i-ar fi rămas speranța în cutie, am fi o lume de schilozi și prăpădiți. Se stinge glasul de schijă. Cîntările de preoți s'aud în depărtare prelung și încet și Mîntuitorul lumei e pus în mormînt. . .

De după colțul străzii apar lumini. Sunt cre-
dincioșii carî vin de la biserică, pierzîndu-se în
negrul drumului. Și atunci, îmi sună în gînd
clare și limpezi vorbele maestrului:

Unde ești copilărie
Cu pădurea ta cu tot ?

Du Mînr.

1899 Aprilie.

ÎN LUMEA MEA.

*Măntrebi de ce's mereu pe gînduri,
Furat de blîndele visări,
Cum pe-un pescar ce doarme'n luntre,
Il fură unda calmet mări.*

*De ce mărețele privești,
Le cat în veci prin idealuri,
Cînd e sublim creat pămîntul,
Cu mări albastre, codri, dealuri,*

*De ce m'închin unei ființe,
Său unui chip în neguri dus-
Destule frumuseți plîpînde,
In minunata fire nu-s?...*

*E drept, vi-î splendidă natura,
Dar nu îmi spulber visul meu,—
In lumea voastră sînt un vierme,
Cînd într'a mea sînt Dumnezeu!...*

I. PETROVICI.

In Ghețuri

— Fantazie —

Povestirea mea are loc în Laponia nordică, țara
ghețurilor și a zăpezilor veșnice. Tînăra și ciu-
data pereche Aldjax, părăsind Londra, hotărî drept
călătorie de nuntă, să facă ocolul pămîntului. După
ce străbătură jumătatea globului ajunseră aci și
avură pofta de a se aventura în nord ca să ad-
mire aurora boreală și să vadă urșii albi și fo-
cile grase. Intovărășiți de o caravană numeroasă
de blăni și de cîni trebuincioși, înaintău mereu
spre nord. Cerul plumburiu și trist ca un mor-
mînt părea așa de jos, că le atîngea capul. Ză-
pada argintie strălucea avînd o lumină albă pa-
lidă; iar de asupra călătorilor pluteau nouașii
albi provenind din înghețarea aburilor ce ex-
pirău. Tînăra Ema în sania mică dusă de doi

cîni cenușii, avea ori-ce înlățișare afară de cea
omonească. Talia sveltă și delicată, gurița mică
și voluptoasă, fața palidă și albă, totul era învâ-
lit în blană; numai în dreptul ochilor două gă-
urî mici lăsaū să pătrundă lumina. Părea o elac
de strujeni acoperiți cu promoroacă. In urma ei
veniaū încă cinci sănii scîrțîind ascuțit de gerul
ernei. Aldjax se apropiă de ea.

— Cum te simți Ema ?

— Bine. Prea bine !

— N'ai înghețat ?

Ea rîzînd copilărește în blană:

— O, încă nu !

— Mai mergem ?

— Înainte! înainte!

Dar drumul deveni din ce în ce mai greu.
Munți și dealuri de zăpadă li se iviaū în cale
și numai cu multă greutate puteau să străbată.
Urșii albi încep a se arăta. O namilă mare se
prăvale repede la apropierea lor și se pierde în
depărtare. De trei zile de cînd mergeau prin
cîmpia de zăpadă, acesta era întiul urs ce li se
ivise în cale. Ema cercă să se scoale să-l vadă
cum fuge, dar căzu de greutatea blănilor ce o
copleșiaū.

Aldjax apropie sania lui de a ei și dîndu-se
jos părea un urs în două picioare.

— Ce vrei drăguță ?

Și se așeză în sania ei. Ea căutînd să-l strîngă
mîna, o mîna uriașă din pricina blănei:

— Nu-î așa, că fără tine n'ași fi văzut nici o
dată cum fug urșii albi ? Nici o-dată n'ași fi a-
vut senzația fricei îngrozitoare ca acum. Gîn-
deam: dacă bestia se repede la noi ? Sîntem
pierduți.

Aldjax arătînd pușca.

— Tu știi că sînt un vîntător încercat și nu mă-e
frică. Imi pare rău că ursul a fugit, alt-fel aș
fi avut o blană de admirat. Dar să ne întoarcem.
Inoptează și frigul crește, crește mereu.

— Nu! Aurora boreală! Aurora!

Unul din oamenii lor se apropie de sanie, zicînd:

— La noapte vom avea furtună, să ne oprim
aci pînă va trece.

In adevăr un munte de zăpadă era în fața lor
avînd la poale un fel de scobitură destul de în-
căpătoare. Acolo ei ar fi putut înfrunta ușor
lupta cu apropiata furtună. Drept ori ce răspuns
Ema goni sania pe lîngă coasta muntelui depăr-
tîndu-se de tovarășii lor.

Vîntul a început deja să urle. Un muget asemănător unei turme de tauri răniți răsună în depărtare și pare că se apropie din ce în ce. Un val de zăpadă trecu pe la spatele lor împiedicându-le vederea. Nu se mai zăria de cît foarte puțin. Atunci Ema opri sania și se uită în urmă dar muntele de zăpadă se spulberase. Pe deasupra lor zburau valuri de zăpadă și uraganul urla înfiorător în pustia nemărginită de îngheț. Bezmeticii de cele ce se desfășurau înaintea lor, neștiind încotro merg, nici ce va fi cu dinșii, înainta în neștire orbiți de viscolul ce cădea cu furie. De o dată cîniș se opriră. Un urlat de bucurie le eși din gîtlej. Aldjax dîndu-se jos pipăi cu pușca împrejur și dădu de o colibă. Se învîrti împrejurul și nimeri intrarea. Aduse cîniș cu sania acolo și dînd jos pe Ema, intrară. Scăpără să vadă de nu e nimenea. Era pustie! Urme de grăsime de focă arsă și cîte-va ciolane mărturisiau că de curînd a fost părăsită. Coliba era de ghiață și de zăpadă, un adăpost cam rar în părțile locului. Deshămară cîniș, cari obosiți și flămînzii mozoliră puțin ciolanele înghețate și apoi se ghemuiră într'un colț să se încălzească.

Aldjax așeză sania la intrare, ca să nu poată pătrunde nimeni înăuntru, apoi aprinzîndu-și luleaua se întinse lîngă Ema cercînd să doarmă. Pușca era lîngă dînsul.

Uraganul uriaș urla îngrozitor în această pustie de îngheț spulberînd cu ușurință nămeții și clădind cu o iuțeală înspăimîntătoare munții de zăpadă, netezînd cu o îndemînare ne mai pomenită văile și neoprindu-se în nebuna lui alergare de cît în șesurile călduroase ale sudului.

Aldjax se deprinsese deja cu mugetul uraganului și adormi zdrobit de oboseală, dar tînăra lui soție încercă în zadar să închidă pleoapele obosite. I se părea că o ciată de urși albi s'apropie de colibă și o s'gudue din temelii; simțea slaba opunere a colibe și auzia răgetele de bucurie ale bestiilor hămisite. Frica îi mări așa de mult așîțarea nervoasă în cît i se păru că deja o fiară și-a înșipt colțul în gingașul ei trup. Vroi să țipe, dar numai un horcăit răgușit zbučni din gîtul ei alb — căzu în nesimțire.

Un clocot neînțeles, lugubru, prevestitor de moarte se deslușea din frămîntările furtunei ce se zbuciuma afară. Părea că uraganul și-a mai potolit furia; dar nu, el își strînse bine rîndurile puțin împrăștiat și se rezezi din nou urlînd

însăpămîntător, smulgînd troianul uriaș ce-l clădise la intrarea colibe și ducîndu-l în depărtare, șuerînd ascuțit, asurzitor ca miș de mașini cu vapor. Sunete de clopot dogit răsuna în urma lui.

Aldjax se deșteptă din toropiala în care căzuse și pe jumătate adormit crezu că e în patria lui, culcat lîngă iubita lui nevastă. Făcînd o mișcare îi peri din minte închipuirea în care-l legănase somnul. Ridică puțin blana de pe ochi și totul părea învelit în ceață. Lîngă dînsul era o blană uriașă. Cercă să se scoale; dar simțea că-și perde căldura. Intinse mîna înblănită și numai atunci își veni în fire. Sări în sus, scutură puțin corpul Emei și văzînd că nu se mișcă, crezu că doarme. Își aprinse luleaua. La scăpărătura cremenei zări cîniș tot în acelaș colț dormind covrigiți unul lîngă altul.

Uraganul se mai potolise; își săcătuiuse toată vлага în sforțarea ce o făcuse la urmă și girbovit ca un bătrîn, abia mai suflă un vînt subțire pe gura-i înghețată.

Aldax socoti că eșind să caute caravana se va înapoia mai înainte de a se deștepta Ema, căci ea n'ar fi putut umbla pe jos multă vreme. De aceea însoțit de un cîne porni în căutarea caravanei. Nu știa în ce parte să se îndrepte pentru a-și găsi tovarășii de călătorie. Își aminti că a făcut ocolul colibe înainte de a-i nimeri intrarea; înconjură o dată coliba; dar nu-și putu da seamă unde se află. Intorcîndu-se înapoi pe partea opusă, își amintea că era un munte de zăpadă; pe cînd acum un luciul nemărginit. Cînele se uită țintă în ochii lui și văzînd că nu se hotărăște în ce parte s'apuce, se deslipi de lîngă dînsul îndreptîndu-se spre sud-vest. Aldjax se luă pe urma lui. Rătăci așa multă vreme fără să întîlnească o ființă în această stăpînire a înghețului.

Tovarășii lor îi căutară și fiindu-le frică să nu-i troenească uraganul, înjghebară o colibă din săniile lor, o astupară cu zăpadă și așteptau în liniște să treacă furia furtunei.

Cînele rămas singur în colibă începu să urle înfiorător de foame și de singurătate. S'apropiă de Ema și trăgînd-o de blană urlă lîngă dînsa așa desnădăjduit, în cît sermana femeie își veni în fire și sări în sus speriată. Cînele se gudură lîngă ea privind-o cu ochii lui umezi și prietenoși. Uimită, se uită în toate părțile, dar Aldjax nu

era nicăeri. Crezu că e afară să vadă dacă s'a potolit uraganul. Speranța aceasta o mîngîia. Hotărî să se înapoeze. Vroia să-și roage bărbatul s'o erte că l-a adus prin pustietățile astea, făgăduind că pe viitor va fi cuminte. Dar el nu mai venia! In singurătatea îngrozitoare frica îi săgetă creerul: dacă Aldjax e mort? Dacă îl vor fi mîncat urșii? Dacă îngrozitorul uragan îl va fi culcat în patu-î înghețat? — Gîndurile astea năprasnice o chinuiră mult.—Pentru cine să moară el? Pentru dînsa! Apoi iar se mîngîia cu ideea că poate va veni. La ce să-și facă gînduri triste? Il adora! Să-l vadă acum, nu l-ar mai lăsa din brațele-î ferbinți înlănțuindu-l în încheștarea pătimașă. Dar el nu mai vine! Mîntea î ațîțată în tîiî de neliniște, se aprinde din ce în ce. Singură! Singură în pustia înghețată! E îngrozitor! Frica de necunoscut, de ceva neașteptat, se strecoară în creer! Se preumblă prin colibă în prada celei mai mari ațîțări nervoase, apoi cercînd să înlătore sania de la intrare: dacă năvălesc urșii în colibă? De asta sprijini sania mai bine. Se culcă încercînd s'adoarmă; dar gînduri grozave, amestecate cu povestiri fioroase asupra călătoriilor îndepărtate îi ațîțară din ce în ce imaginația inferbîntată. Se întoarse cu fața spre perete, tresărînd la fie-care sgomot. Cu neputință era să adoarmă! Nervii așa de ațîțați îi păreau vipere ce-î sug creerul!

Uraganul un minut odihnit începe din nou. Urletul lui întîiî slab, asemănător unui dangăt de clopot hodorogit, creștea din ce în ce, devenind mai fioros, mai asurzitor.

Emei îi părea că zmulge coliba din temelie, orî că o prăbușește peste dînsa. Sări în sus umblînd besmetică prin coliba întunecată și căuțînd cînele. Il găsi covrigit, hămesit de foame și tremurînd din tot trupul. Se lipsi de dînsul înfășurîndu-l cu brațele-î îmblănite. Era singura ființă împreună cu dînsa în această fioroasă pustietate.

Uraganul urla, urla mereu cu glasul răgușit, lugubru, svîrlînd troene uriașe peste coliba de ghiață și trecînd pe de asupra-î ca o cavalerie în galop. Ema tresărea clănțînîndu-î dinții de frică și tremurîndu-î trupul ca prins de friguri. Aldjax nu mai venea. Intr'un tîrziu i-se păru că cine-va sgerie la intrare și că din urletul uraganului se deslușește glasul lui Aldjax. Se repezi să deschidă, dar un vâl de zăpadă o pâl-

mui cu putere. Nu era nimeni. Se întoarse lîngă cîne; dar acesta își schimbă culcușul. Inlemni de trică acolo. Văpăi albastre îi jucau înaintea ochilor; trosnete de oase și rînjete de schelete înfiorau coliba. Nu ndrăsnia să facă nici o mișcare. Disperarea se furișă în mîntea-î zbuciumată înfîngîndu-și într'însa ghiarele nebune. Cu urechea ațîntită ascultă cum se deslănțue fie-care sunet, fie care notă din peptul răgușit al puter nicului uragan. Din nou i se păru că o cheamă glasul blînd al lui Aldjax. Intîiî nu ndrăsnia să se miște de jos; dar luîndu-și inima în dinți s'apropiă de intrare, înlătură sania strigînd: Aldjax! Aldjax! Nu-î răspunse de cît urletul furtunei.

Se întoarse înapoi zdrobită fizicește și moralește. Vedenii grozave îi năvăliau înaintea ochilor scornite de închipuirea-î halucinată.

Sunete răgușite și nearticulate îi sbucneau din gît amestecate cu zbuciumările furtunei. I se păru că iar sgărie cine-va; de frică se ghemui în fundul colibeî tremurînd. Aiura. Apoi ochii mari deschiși ațîntiaî întrarea, lucind fioros, fața-î galbenă și scolîlcită, buzele vinete și supte îi dădea o înfățișare hidoasă. Ema, frumoasa și tînăra Ema, era îngrozitoare! Bijbiînd cu minele în neștire dădu de pușcă, o întinse spre intrare. Ceva se mișcă. Trase. O pară roșie țîșni întovărășită de o pocnitură asurzitoare. Aproape în aceeași clipă un urlet dureros, sfîșîitor, eși din gîtlejul cînelui împușcat. Intr'o stare de prostrație și de zmintire, Ema amestecă urletele ei cu gemetele cînelui în agonie.

Ea nu mai semăna cu o ființă omenească. Era o fiară care stă la pîndă. Se întinse pe pîntece țîntînd intrarea cu pușca. De mult sta așa fără să se miște. Afară sgomot și glasuri răsună. Ea tresare. Ochii îi aruncă flacări, trupul îi tremură, mîna ține strîns pușca. O namilă îmblănită se ivește la intrare împingînd sania ce cade cu putere. Nebuna trage. O pocnitură răsună îngrozitor. Aldjax cade scaldat în sînge; pe cînd uraganul urlă, urlă fioros, împrăștiînd cu ușurință nămeții și clădînd cu o iuțeală înpăimîntătoare troene uriașe, netezînd cu o îndemănare ne mai pomenită văile și neînfrînîndu-și nebuna alergare de cît în șesurile călduroase ale sudului; iar în urma lui se vaită glasuri dogite de clopot.

LA LUNĂ.

*Știi tu frumoasă lună, pe azurul bolței clare,
Și'n nopțile de ghiață, și'n blinde seri de Mai,
Cu ce profunde doruri, cu câtă nerăbdare,
Te-astept de după dealuri, timidă să răsați?
Știi tu când luneci mută pe căile senine,
Cum îmi răpește mintea surîsul tău ceresc,
Și cum îmi uit durerea, privind vrăjit spre tine,
In luciul brumei limpezi ce razele-ți urzesc?
De sigur nu știi Lună!.. Și crede că m'ăș teme,
Să afli cu ce patimă văd chipul tău sublim,
Căci poate atunci te-ai duce p'aiurea după vreme,
Cum fac în lume toate, când știu că le iubim!*

I. PETROVICI.

Doctorul de plasă

— povestirea unui prieten al meu —

Plecînd în inspecție prin plasă, am ajuns la comuna C. . . . pe la 10 ore dimineața. La primărie nu era nimeni, afară de un gardaș care dormia. Deceptîndu-l, se uită lung la mine și după ce văzu că nu sunt subprefectul, nici po-mojnicul, nici măcar boerul din sat, scărpinîndu-se în cap, mă întrecăbă ce vrea?

— Domnul primar nu este aci?

— Nu.

— Dar logofătul?

— Nu.

— Nu-î nimeni?

— Apoi d-ta nu vezi că-î primăria închisă?

— Dar tu ce faci?

— Păzesc casa comunei.

— Du-te de cheamă pe d-l primar; spune-î c'a venit medicul plășei.

— Apoi dom-primar e la târg.

— Chiamă notarul.

— E peste deal; s'a dus să cumpere niște porci.

— Cheamă un consilier.

— Dumneata gîndești că consiliu staî acasă când arde lumea în foc. Sînt la prășitul porumbului. Dar poate Nea-Gheorghe să fie acasă, că a venit aseară de la un prasnici și era cam băut.

— Dar cine e Nea-Gheorghe?

— Apoi e și dumnealui consiliu.

— Du-te de-l cheamă.

— Mă, Constantine! Constantine, da n'auzi, mă!

— Ce este? îî răspunde alt gardaș, care dormia la spatele primăriei.

— Ia du-te măi băete, că ești măi tînăr, du-te la Nea Gheorghe și spune-î să poștească încoa, c'a venit doftorul și are treabă cu dumnealui.

Până să vină consilierul, îmi aprinseiî o țigară și mă uitam peste drum de primărie la o casă țărănească cu coperișul aproape rupt; pereții staî să cadă, căci se povîrniseră birnele; doi copii aproape goi, se jucaî în tindă și niște porci rîmaî 'nainte casei, prin noroiul pînă la glesne. Fără voe îmi veni în minte regulamentul «salubrității publice.» In fine veni consilierul.

— D-ta ești consilierul?

— Eă, domnule.

— Eă sunt doctorul plășei.

— O fi, domnule.

— Dar bine, nu e nici primar, nici notar, nu e nimeni la primărie?

— Apoi gardașii nu-î găsiși aci? Auzi ai dracului! Constantine, lóne, pușcăria vă mîncă!

— Lasă, moșule, că nu e vorba de ei; eă aș avea treabă cu primarul ca să-l întreb ce boale măi sunt prin sat. Măi aveți medicamente la comună? Că am venit să vă măi dau.

— De, domnule doftor, dacă nu ne-ați vestit măi dinainte, de unde era să știm noi că veniți? Că vezi d-ta, slujba asta e măi mult o belea pe capul nostru. Ne vedem și noi de păcatele noastre.

— Ascultă-mă, moșule! Aveți în comună copii, femei, bărbați bolnavi?

— Ba nu, domnule, mulțumim lui Dumnezeu, acum nu cam sunt; dar acum vre-o două luni, au murit măi toți copiii de s'aî stins, ba începu să moară și din cei bătrîni.

— Dar de ce moșule?

— Apoi nu era lucru curat, domnule! Uite, îî apuca de la inimă și se lăceaî covrig.

— O fi, moșule, că vă hrăniți rău de tot.

— Cu ce avem și noi, că dor n'o să mîncăm cașcove domnești. Dar n'a fost aia...

— A fost ucigă'l-toaca, dîse o mătușă care văzîndu-mă vorbind cu consilierul se apropiase de noi să vadă cine sunt.

— Care ucigă'l-toaca, babo? o întrebaiî cu rîzînd.

— Moroiul, domnule! D-voastră de la oraș nu credeți, dar se prăpădea și beata fată a noră-mi, tlacă nu-î venia de cap! Da, vezi d-ta, i-a dat satului în gînd și a scăpat lumea de el.

— Da cine era moroiul?

— Cine să fie? Țiganul care l-a îngropat acum două luni. A murit și neprecestuit și fără lumînare. Și apoi mî-a spus mie Safta, că nici nu l'a păzit nimeni și a trecut o pisică peste el și a intrat necuratul. După ce l'a îngropat, n-a trecut nici o săptămînă și a început să mănînce prin sat.

Au murit amîndoi copiii lui Dinu; apoi fata Mariței, de-ți-era drag să te uiți la ea; apoi copilul lui nepotu-meu. Măria toți de se stîngea lumea. Nu putea să-și scape cu nimic. Le descînta, le da buruienți, le citea popa; dar ce erca să-și facă lui Ucigă-l toaca? Se stîngeau copiii cu zile, pînă l'a visat cumătra Uța și a scos vorba în lume. Și atunci s'a dus satul, că scie și nenea Gheorghe că a fost și dumnealui — ba a fost și primarul și popa, ce să-ți spun eu, lume albă — și cînd s'a dus la cimitir, au luat armăsarul al negru al lui Florea și au trecut calul peste toate mormintele, dar cînd a fost să treacă peste mormîntul țiganului, n'a vrut nici în ruptul capului. Și dacă au văzut oamenii așa, s'a pus și l'a desgropat și ce să vezi ucigă'l sînta cruce!

Baba se opri din povestire făcîndu-și cruce; apoi, fără ca să o mai întreb, începu iarăși:

— Ce să vezi, mamă! Să te ție Dumnezeu! Îi crescuse țiganului alt păr: de unde avea părul negru, începuse să roșească; sta cu gura deschisă și i să vedea dinții albi, și pe chioturile gurei, îi curgeau șiroaie de sînge. Unghiile îi crescuse de o palmă și se unflase în burtă de gîndeal că crapă. Ce gîndești d-ta? Mîncase necuratul un sat întreg! Atunci a luat Mihaï un par mare ascuțit și l'a vîrit în pieptul țiganului, și cînd s'a spart, numai otravă și putoare a eșit din el. Apoi l'a tăiat în bucăți; au luat oamenii sînge să ungă pe cei bolnavi; pe urmă l'a stropit cu vin, l'a slujit încă o dată popa și l'a îngropat din nou. D-ta nu crezi ce ți spun eu dar să ți spună Gheorghe că e cruce întregă.

— Așa e, domnule doctore, îmi răspunse consilierul.

-- Dar bine, creștinilor, nu v'a tost frică de procuror? Cum ați desgropat voi mortul fără voia stăpînirii?

— Apoi ce să facem domnule? Mai bine în criminal, de cît să se prăpădească lumea și apoi, D-voastră pe la orașe nu știți ce facem noi pe la sate!

Pe cînd vorbiam eu cu consilierul, auzii țipete.

— Ce s'o fi întîmplat? îl întrebai eu.

— O li murit beata Călina, răspunse mătușa. Dar bine că s'a isprăvit odată, că mult a mai chinuit-o vrășmașul: ți-era milă să o vezi! Dacă era cine-va să-și descînte de cuțit, poate scăpa; dar vezi d-ta la noi în sat nu se pricepe nimeni la cuțit.

— Ce cuțit? zisei eu.

Și plecai cu consilierul și cu mătușa în spre partea unde se auziau vaietile, crezînd că pot să fiu de vre-un ajutor. Dar pînă să ajung, mătușa cum era de vorbăreață, începu să-mi povestească că Ileana era fata cea mai frumoasă din sat și că se cununase de vre-o lună cu Ion al lui Moțoc; că păcatul pașce pe om; că Ion era îndrăgostit mai din 'nainte cu Dina lui Constantin, și că biata Dina a plîns de s'a omorît la nunta lor și pe urmă, dacă a văzut și a văzut, de cît să fie de rîsul satului, mai bine a luat lumea în cap; că n'a mai trecut mult după plecarea ei și Ileana a căzut la pat; că, vezi d-ta, Dina avea peste Jiū o mătușă, care știe toate farmecile și descîntecile; spun oamenii de acolo că scoate și pe dracul; și a făcut ea ce-a făcut de a pus cuțitul bieteii Ilene și de o săptămînă o chinuște!

— Dar cum se pune cuțitul, habo? o întrebai eu, de cele ce auziam.

Mătușa, după ce-și făcu cruce răspunse:

— M'a ferit D-zeu de descîntece și de farmece, dar am auzit eu, că cine e meșteră, iea un cuțit și după ce-l fermeacă, îl înfige după ușa ori în altă parte, ca să nu-l poată vedea nimeni, în pămînt, și după cît îl înfige de mult, atît îl junghie de tare pe bietul om care a căzut în păcate. Și cînd l'o înfige pînă în plăsele, se isprăvește și cu viața amărîtului care se chinuște!

Vorbînd ast-fel ajunsel la Ileana. Curtea erca plină de femei, unele se jeliau, altele își povestiau între ele. Trecui prin tindă și intrai în casă; dar cînd am deschis ușa, erca să dau pe spate de duhoarea ce eșea dinăuntru.

Intr'o odăiță mică, pe un pat de scînduri acoperit numai cu o scoartă subțire, zăcea o femeie aproape în nesimțire.

Imprejurul ei erau vre-o șase femei; unele o jeliau, altele spuneau că să pună căldarea ca s'o scalde, una ținea lumînarea, alta aluma prin casă cu tămîie, și lăcuseră un bișneag de nu mai vedea omul; iar la capu-i popa satului, de pe

care curgea sudoarea, se pregătia să o împărtaşească. Muria beata femeie cu zile, mai mult înăbușită de cât de boală. Spusei să deschidă în grabă ușa și ferestrele, să iasă cu tămâia și cu lumînările afară, și rugaiu pe popa să mai amine cu împărtaşania. Toți se uitați la mine ca la dracu, dar după ce începu bolnava să-și vină în fire, auziți cum vorbeau femeile pe afară.

— De, leliță, se prăpădea Ileana, de nu venea doftorul.

— Se prăpădia soro, dar vezi D-zeu l'a adus.

În sfârșit după ce pusei bolnavei un muștar și mai lăsați și câte-va medicamente, spunându-le alor casei cum să i le dea, mă pregăteam să plec. Dar se strânsese satul și când am eșit din casă, mă înconjurase lumea și nu știam pe cine să ascult mai întâi. O femeie îmi spunea de boala unui copil, alta 'mi arăta o fetiță, alta că nu mai poate de șale, una că mumă-sa zace de un an de zile. Mai toate aveau câte o meteahnă, cum zice românul; și-era milă de copiii galbeni și o-filiți pe cari îi purtau în brațe.

Pe când dedeam medicamente la unele, sfaturi la altele, îmi aduseră un băeat de vre o 8 ani. Plîngeau tată-său și mumă-sa de se omorau!

— Scapă-l, domnule doftor! Scapă-l că numai pe el îl avem.

— Dar ce are? Îi întrebai eu și în acelaș timp începui să examinez băeatul.

— Azi dimineață s'a sculat sănătos, începu să-mi istorisească țaranul; după ce i a dat nevasta o bucată de mămăligă ce-i oprise de aseară, că vezi d-ta îi purtam de grije să nu plece cu inima goală ca să nu-l spurce cucul ori pupăza, ori mai știți ce, s'a dus cu oile în deal. Când s'a întors, după ce a închis vitele și l'am chemat la masă, ce să vezi, că-i clănțanau dinții în gură și să iertați, a început să verse, și când am văzut că începe să-și dea și ochii peste cap, am alergat într'un suflet la popa să-l aduc să-i citească, dar degeaba că uite nu-și mai vine în fire de la prînz pînă acum. Scapă-l domnule doftor! Fă-ți pomană, că să știu că țe-oți sluji toată viața, cu muiere cu tot, numai să-l văd sănătos, că mi-se rupe sufletul, că atîta avem și noi de la Dumnezeu.

— Nene Constandine, zise țărancă de lângă mine, să spun eu ce are copilul d-tale, că 'mi spuse Ștefănică al meu. A făcut focul pe deal

și a fript niște ciuperci și numai el a mîncat din toți copiii.

— Atunci să știți că l'a luat din *ele*, zise o mătușe, făcîndu-și cruce: că dacă l'a împins păcatul să tacă focul la Ciulpani; acolo e locul alor sfinte, că le-a văzut Safta jucînd acum o săptămînă și dacă nu fugea ori dacă se uita înapoi, când o strigau ele, apoi îi lua limba ori ochii, cu toate mințile, dar a scăpat-o Dumnezeu.

Doamne feresce! ziceau oamenii dinprejurul meu, făcîndu-și cruce și uitîndu-se cînd la mine cînd la băiatul ce mi-l aduseseră.

Din toate ce spusese mătușa și din cîte vedeam și eu, înțelesei că băeatul mîncase ciuperci otrăvite, și după îngrijirile ce i le dedei, îl făcui aproape bine. Apoi înainte de a pleca spusei oamenilor să nu mai creadă în moroi, în cuțițe, în iele, în descîntece, fermece și alte fleacuri, ci mai bine să vină la oraș cînd se îmbolnăvesc, ori cînd trece doctorul prin sat să se arate la el.

— Am veni, domnule doftor, îmi respunseră ei; dar orașul e departe și noi suntem săraci; d-voastră veniți foarte rar pe la noi. Iată, este aproape un an de cînd nu am mai văzut doctor prin comună.

EMANOIL PĂRĂEANU.

Ultim cuvînt.

Un conte întîlnește o tînără copilă, foarte drăguță, în trențe. Interesat, se apropie de dînsa:

— Ce faci tu drăguță?

— Cerșesc.

— Dar tată ai? Ce face?

— Cerșește.

— Dar mama?

— Cerșește.

— Ai vre-un frate?

— Am.

— Ce face?

— E la universitate...

— Cum?!... Ce face la universitate?

— Are două capete și e într'un borcan cu spirt.